

**ВІДОКРЕМЛЕНИЙ СТРУКТУРНИЙ ПІДРОЗДІЛ
«БЕРЕЖАНСЬКИЙ ФАХОВИЙ КОЛЕДЖ
НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ»**

**ПРОГРАМА ВСТУПНОГО ВИПРОБУВАННЯ З УКРАЇНСЬКОЇ
МОВИ**

для конкурсного відбору осіб, які на основі базової загальної середньої освіти вступають на навчання для здобуття освітньо-професійного ступеня фахового молодшого бакалавра у ВСП «Бережанський фаховий коледж НУБіП України»

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Мова належить до найважливіших ознак людини. Вона є засобом і матеріалом формування й становлення особистості людини, її інтелекту, волі, почуттів та формою буття. Мова – це безперервний процес пізнання світу, його освоєння людиною. Мова є засобом спілкування між людьми, передавання власного досвіду іншим і збагачення досвідом інших.

Українська мова є державною мовою України. Це передбачає її пріоритетне використання в усіх сферах суспільного життя. Оволодіння українською мовою сприяє залученню до надбань культури українського народу, виробляє почуття впевненості у власних силах, допомагає свідомо мотивувати вибір майбутньої професії. Досконале володіння державною мовою – важлива умова формування особистості майбутнього фахового молодшого бакалавра, становлення його високодуховного, національно зорієнтованого світогляду як запоруки професійної кар'єри, передумови формування фахової компетенції. Найважливішим завданням освіти в Україні на сучасному етапі є прилучення молоді до національної культури на основі рідної мови.

Програму вступного випробування з української мови складено для осіб, які вступають на основі базової загальної середньої освіти для здобуття освітньо- професійного ступеня фахового молодшого бакалавра на підставі чинної програми з української мови для 5-9 класів загальноосвітніх навчальних закладів (наказ Міністерства освіти і науки України від 07.06.2017 № 804) відповідно до Закону «Про загальну середню освіту» та Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти.

У ній ураховано державний статус української мови, її суспільні функції, взято до уваги специфіку навчального предмета, що має виразні інтегративні функції, здатність справляти різнобічний навчальний, розвивальний і виховний впливи на абітурієнтів, сприяти формуванню особистості, готової до активної творчої діяльності у всіх сферах життя демократичного суспільства.

Основна мета вивчення рідної мови полягає у формуванні національно свідомої, духовно багатого мовної особистості, яка володіє вміннями й навичками вільно, комунікативно доречно користуватися засобами рідної мови – її стилями, типами, жанрами в усіх видах мовленнєвої діяльності (аудіювання, читання, говоріння, письмо), тобто забезпечує належний рівень комунікативної компетенції. Зазначена мета передбачає здійснення навчальної, розвивальної і виховної функцій освітнього змісту навчального предмета.

Основною формою перевірки орфографічної та пунктуаційної грамотності вступника є тестові завдання.

Мета вступних тестових завдань – перевірити рівень орфографічної та пунктуаційної грамотності вступників, рівень сформованих умінь і навичок.

Завдання вступних тестових завдань – перевірити вміння вступників

правильно писати слова на вивчені орфографічні правила і словникові слова, визначені для запам'ятовування; уміння використовувати розділові знаки відповідно до опрацьованих правил пунктуації, належним чином оформлювати роботу.

Тестові завдання для вступних іспитів з української мови підготовані з урахуванням вимог чинної програми з української мови та Державного освітнього стандарту з української мови. Для написання вступних тестових завдань відводиться одна астрономічна година.

Для проведення вступного випробування у формі тестових завдань використовуються завдання (тести), доступні для учнів 9 класу, в кількості 30 (тридцять) тестових завдань закритої форми.

При підготовці до вступного випробування вступникам рекомендується скористатися збірниками тестів та іншими підручниками, які рекомендовані Міністерством освіти і науки України.

Результати вступних випробувань для абітурієнтів, які вступають на основі базової загальної середньої освіти, **оцінюються за 200-бальною шкалою:**

При підготовці тестів на вступний іспит реалізуються такі вимоги:

- цілісність і завершеність тестів, зрозумілість і доступність їх змісту абітурієнтам;
- насиченість тесту орфограмами й пунктограмами відповідно до чинної програми;
- відображення в тестах основних тенденцій розвитку сучасної української мови, відповідність її нормам

Методика проведення вступного диктанту з української мови

Методика проведення вступного іспиту через тестування є традиційною, узвичаєною, виробленою у своїх головних рисах, проте проведення вступного випробування у формі тесту має певні особливості.

Вступний іспит проводиться у письмовій формі і складається з різнорівневих завдань: на визначення однієї правильної відповіді з 4-5 варіантів відповідей, завдання на встановлення відповідностей. У сумі – 30 завдань.

Викладач може давати тільки коментарі формального характеру, як-от: тлумачення питання завдання, логіки виконання завдань на встановлення відповідностей та ін.

Тестові завдання розроблені без врахування змін до українського правопису, тобто завдання розроблені за старою редакцією правопису.

Перевірка й оцінювання робіт

Завдання з вибором однієї правильної відповіді – до кожного із завдань подано чотири або п'ять варіантів відповіді, з яких лише один правильний. Завдання вважається виконаним, якщо абітурієнт на вступному іспиті вибрав і позначив правильну відповідь у бланку вступного випробування.

Тест містить 23 завдання цієї форми (№ 1–23), що будуть оцінені в 0 або 1 бал: 1 бал, якщо вказано правильну відповідь; 0 балів, якщо вказано неправильну відповідь, або вказано більше однієї відповіді, або відповіді не надано.

Завдання на встановлення відповідності - до кожного завдання подано інформацію, позначену цифрами (ліворуч) і буквами (праворуч). Щоб виконати завдання, необхідно встановити відповідність інформації, позначеної цифрами та буквами (утворити «логічні пари»). Завдання вважається виконаним, якщо учасник зовнішнього незалежного оцінювання правильно зробив позначки на перетинах рядків (цифри від 1 до 4) і колонок (букви від А до Д) у бланку вступного випробування.

Тест містить 7 завдань цієї форми (№ 24–30), що будуть оцінені від 0 до 4 балів:(по 1 балу дається за кожну правильно встановлену відповідність).

Максимальна кількість тестових балів, що може набрати абітурієнт на вступному іспиті, правильно виконавши всі завдання №1-30, дорівнює **51** балу.

Таблиця конвертації 12 балів у рейтингову шкалу 200 балів оцінювання вступного диктанту з української мови

Для отримання результатів вступного іспиту абітурієнта застосовується 200-бальна шкала

Таблиця переведення тестових балів у рейтингову шкалу від 100 до 200 балів виглядає наступним чином: (абітурієнти, які дали **менше 13 правильних** відповідей на усі питання, отримують менше 100 балів і до другого (у випадку, якщо українська мова – I вступний іспит)вступного випробування не допускаються чи не потрапляють до конкурсного відбору (якщо українська мова – II вступний іспит) .

Кількість правильних відповідей	Бали	Кількість правильних відповідей	Бали
51	200	30	150
50	198	29	147
49	196	28	144
48	194	27	141
47	192	26	138
46	190	25	135
45	188	24	132
44	186	23	129
43	184	22	126
42	182	21	123
41	180	20	120

40	178	19	117
39	176	18	114
38	174	17	111
37	171	16	108
36	168	15	105
35	165	14	102
34	162	13	100
33	159	9-12	
32	156	5-8	
31	153	1-4	

Пам'ятка для вступників «Як писати вступний іспит (тести)»

Готуючись до вступного іспиту (тестів) з української мови, візьміть до уваги кілька порад.

Ретельно повторіть вивчені орфографічні й пунктуаційні правила та винятки з них, адже тест може містити будь-які орфограми і пунктограми, засвоєні вами в 9-му та попередніх класах.

Критично і вдумливо проаналізуйте орфографічні й пунктуаційні помилки, яких найчастіше припускалися у своїх письмових контрольних роботах протягом року.

Поміркуйте, чим саме вони спричинені (можливо, неухважністю, а може, ви не знаєте відповідного правила чи плутаєте його з іншим тощо). Визначивши причину, легше запобігти помилці.

Пам'ятайте, що існують такі правила орфографії, які розходяться з правилами орфоєпії: чується [стобойу], а пишеться з тобою, відповідно: [миєлуйей с':а] – милуєшся, [зустр'ічайуц':а] – зустрічаються тощо. Ці орфограми пишуться за морфологічним принципом. У таких випадках треба добре знати будову слова, словотвір, частини мови, систему відмінювання й дієвідмінювання.

Не «збирайте» помилки, зазираючи під час написання вступного іспиту (тестів) в роботу сусіда (як доводить практика, на це, по-перше, витрачається час, якого і так мало, а, по-друге, потім часто доводиться шкодувати через помилку, допущену внаслідок такого виправлення).

Програма з української мови для вступників до ЗВО I-II рівнів акредитації включає розділи граматики відповідно до програми з української мови для загальноосвітніх навчальних закладів. У програмі послідовно подано зміст навчального матеріалу з основних розділів мови за курси 5-9 класів. Вибір тем зумовлений формою контролю (тести).

Фонетика і графіка. Орфоєпія і орфографія

Звуки мови. Голосні і приголосні звуки. Приголосні тверді і м'які, дзвінки і глухі.

Букви й інші графічні засоби. Український алфавіт. Співвідношення звуків і букв.

Звукове значення букв **я, ю, є, ї, щ** та буквосполучень **дз, дж**. Склад. Наголос. Ненаголошені голосні, їх вимова і позначення на письмі. Вимова приголосних звуків та позначення їх на письмі. Уподібнення приголосних звуків. Спрощення в групах приголосних.

Найпоширеніші чергування голосних і приголосних звуків. Орфограми. Орфографічна помилка. Принципи української орфографії.

Правила вживання апострофа, м'якого знака. Позначення подовжених м'яких приголосних та збігу однакових приголосних звуків. Написання слів іншомовного походження.

Будова слова, словотвір і орфографія

Спільнокореневі слова і форми слова. Основа слова і закінчення змінних слів. Значущі частини слова: корінь, префікс, суфікс, закінчення. Вимова і написання префіксів **з-** (зі-, с-), **роз-**, **без-**, **пре-**, **при-**, **прі-**. Змінювання і творення слів. Основні способи словотворення в українській мові. Зміни приголосних при творенні слів. Правопис складних і складноскорочених слів.

Лексикологія і фразеологія

Поняття про лексику. Лексичне значення слова. Однозначні і багатозначні слова. Пряме і переносне значення слів. Синоніми, антоніми, омоніми. Стилiстична диференція української лексики. Запозичені слова. Застарілі слова. Неологізми. Поняття про фразеологізми. Фразеологізми в ролі членів речення.

Морфологія і орфографія

Поняття про самостійні та службові частини мови. **Іменник** як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Назви істот і неістот, загальні і власні назви. Рід, число, відмінок іменників. Відміни іменників. Невідмінювані іменники. Способи творення іменників. Правопис відмінкових закінчень іменників. Правопис найуживаніших суфіксів. Велика буква у власних назвах.

Прикметник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Якісні, відносні та присвійні прикметники. Повні і короткі форми прикметників. Ступені порівняння прикметників, їх утворення. Відмінювання прикметників. Способи творення прикметників. Правопис відмінкових закінчень і найуживаніших суфіксів прикметників. Написання складних прикметників.

Числівник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Числівники кількісні (власне кількісні, неозначено-кількісні, дробові, збірні) і порядкові. Числівники прості, складні і складені. Відмінювання кількісних і порядкових числівників. Правопис числівників.

Займенник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки,

синтаксична роль. Розряди займенників. Відмінювання займенників. Правопис займенників.

Дієслово як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Неозначена форма дієслова. Способи дієслова (дійсний, умовний, наказовий). Види дієслів (доконаний і недоконаний). Часи дієслів. Дієслова I і II дієвідмін. Особа і число. Безособові дієслова. Способи творення дієслів. Правопис дієслів.

Дієприкметник як особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Активні і пасивні дієприкметники, їх творення. Відмінювання дієприкметників. Дієприкметниковий зворот. Безособові дієслівні форми на **-но**, **-то**. Правопис дієприкметників.

Дієприслівник як особлива форма дієслова: загальне значення, морфологічні ознаки і синтаксична роль. Дієприслівники недоконаного і доконаного виду, їх творення. Дієприслівниковий зворот. Правопис дієприслівників.

Прислівник як частина мови: загальне значення, морфологічні ознаки, синтаксична роль. Розряди прислівників. Ступені порівняння прислівників. Способи їх творення. Правопис прислівників.

Прийменник як службова частина мови. Непохідні і похідні прийменники. Правопис прийменників разом, окремо і через дефіс.

Сполучник як службова частина мови. Сполучники сурядності і підрядності. Групи сполучників за будовою. Правопис сполучників разом і окремо.

Частка як службова частина мови. Формотворчі, словотворчі та модальні частки. Написання часток.

Не і ні з різними частинами мови.

Вигук як частина мови. Правопис вигуків.

Синтаксис і пунктуація

Словосполучення. Будова і типи словосполучень за способом вираження головного слова. Просте речення. Види речень за метою висловлювання: розповідні, питальні, спонукальні. Окличні речення. Члени речення (підмет і присудок; додаток, означення, обставини), способи їх вираження та різновиди. Прикладка як різновид означення. Порівняльний зворот. Розділові знаки в кінці речення. Тире між підметом і присудком. Розділові знаки при прикладках і порівняльних зворотах. Речення двоскладні і односкладні. Різновиди односкладних речень. Повні неповні речення. Тире в неповних реченнях. Однорідні члени речення. Узагальнювальне слово при однорідних членах речення. Однорідні й неоднорідні означення. Розділові знаки при однорідних членах речення. Звертання і вставні слова (словосполучення, речення). Розділові знаки при них. Відокремлені другорядні члени речення (в тому числі уточнювальні). Розділові знаки при відокремлених членах.

Складне речення, його типи. Складносурядне речення. Складнопірядне речення із сполучниками і сполучними словами. Основні види пірядних речень. Складне речення з кількома пірядними. Розділові знаки в складносурядному і складнопірядному реченнях. Безсполучникове складне речення. Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні. Складне речення з різними видами зв'язку, розділові знаки в ньому. Пряма й непряма мова. Цитата. Діалог. Розділові знаки при прямій мові, цитаті, діалозі.

Відомості про мовлення

Поняття про спілкування і мовлення. Основні вимоги до мовлення: змістовність, послідовність, багатство, точність, виразність, доречність, правильність. Мовленнєві помилки. Поняття про текст. Мовні засоби зв'язку речень у тексті. Поняття про стилі мовлення: розмовний, науковий, художній, офіційно-діловий і публіцистичний. Поняття про типи мовлення: розповідь, опис, роздум.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

Основна література

1. Козачук Г.О. Українська мова: Практикум: Навч. посібник. – К.: Вища шк., 1991. – 398 с.
2. Козачук Г.О., Шкуратяна Г.Н. Практичний курс української мови. – К.:Вищашк., 1993. – 398 с.
3. Сучасна українська мова / За ред. А.П. Грищенка. – К.: Вища шк., 2002. – 494 с.
4. Сучасна українська мова / За ред. О.Д. Пономарева. – К.: Либідь, 2001. – 400 с.
5. Тоцька Н.І. Українська пунктуація: Практикум: Навч. посіб. – К.: Вища шк.,1990.
6. Український правопис: 4-е вид., випр. й доп. – К., 2004. – 240 с.
7. Фурдуй М.І. Українська мова. Практикум з правопису: Навч. посібник. – К.:Либідь, 2004. – 272 с.
8. Шевчук С.В., Лобода Т.М. Практикум з української мови: Модульний курс:Навч. посіб. – К.: Вища шк., 2006. – 326 с.
9. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови. – К.: Освіта, 2002. – 288 с.
10. Беляєв О.М. Укр.мова 5-11 клас. – К.: Освіта, 2002
- 11 Шелехова Г. Т., Остаф Я. І., Скуратівський Л. В. Рідна мова: Підручник для 9 кл. – К.: Освіта, 2002. – 256 с.
- 12 Олійник О. Б. Українська мова: Підручн. для 9 кл. – К. : Вікторія, 2003. – 384 с.
- 13 Біляєв О. М., Пентилюк М. І., Симоненкова Л. М., Симоненкова Т. П.

Українська мова: Підруч. для 9 кл. загальноосвіт. навч. закл. – К.: Освіта, 2002. – 208 с.

14 Олійник О. Б. Українська мова: Підручн. для 10–11 кл. – К.: Вікторія, 2004. – 448с.

15 Єрмоленко С. Я., Сичова В. Т. Українська мова : підручник для 11 класу / С. Я.Єрмоленко, В. Т. Сичова. – К. : Грамота, 2011

16 Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова : підручник для 10 класу /О. В. Заболотний, В. В. Заболотний. – К. : Генеза, 2010

17 Заболотний О. В., Заболотний В. В. Українська мова : підручник для 11 класу /О. В. Заболотний, В. В. Заболотний. – К. : Генеза, 2011

18 Олійник О. Українська мова : підр. для 10-11 кл.; вид. 7-ме / О. Олійник. – К. :Вікторія, 2007

19 Сучасна українська літературна мова : підручник / за ред. М. Я. Плющ. – К. :Вища школа, 2000

20 Українська мова : підр. для 10-11 кл / О. М. Біляєв, Л. М. Симоненкова, Л. В. Скуратівський, Г. Т. Шелехова. – 4-те вид. – К. : Освіта, 2001. – 240 с.

Додаткова література

1. Гуйванюк Н.В. та ін. Українська мова. Схеми, таблиці, тести: Навч. посіб. /Н.В. Гуйванюк, О.В. Кардашук, О.В. Кульбабська. – Львів: Світ, 2005. – 304 с.

2. Гмир І.С. Узагальнення матеріалу за темою «НЕ і НІ з різними частинами мови» // УМЛШ. – 1985. - № 3. – С.38 – 44.

3. Дика Н. Словник основних труднощів щодо вимови та написання слів // Дивослово. – 2003. - № 2. – С. 34 – 36.

4. Дудко І. Неозначені займенники // Дивослово. – 2002. - № 5.

5. Єфименко І. Актуальні проблеми правопису власних особових назв // Дивослово. – 2004. – № 7. - С.23 – 25.

6. Ключко М.І. Вивчення теми «Дієприкметниковий зворот» // УМЛШ. – 1985. - №8. – С.57 – 61.

7. Кравець М. Відмінювання, правопис, вживання займенників у мовленні //Дивослово. – 2005. - № 3. – С.24 – 25.

8. Кравченко О. Формування пунктуаційних умінь і навичок у процесі вивчення безсполучникового складного речення // Урок української. – 2003. - № 3. – С.36 – 38.

9. Обийкіна С. Вивчення теми «Дієприкметник» у філологічних класах ліцею //Дивослово. – 2000. - № 6. – С.22 – 24.

10. Пахолок З. Подвоєні прислівники: особливості опрацювання // Диво слово. –1999. - № 3. – С.35 – 38.

11. Пономаренко В. Речення із звертаннями, вставними словами

- (словосполученнями, реченнями) у 8 класі // Урок української. – 2003. - № 7. – С.29 – 35.
12. Пономаренко В. Цитата і розділові знаки при ній // Урок української. – 2004 - № 10. – С. 48 – 50.
13. Пономарів О. Особові імена та прізвища // Урок української. –2001. - №9. –С.29 – 32.
14. Потапенко Г.І., Потапенко О.І. Тема «Дефіс у прислівниках» у 6 класі шкіл зросійською мовою навчання // УМЛШ. – 1983. - №12. – С.43 – 45.
15. Райська Л. Удосконалення навичок правопису НЕ (на матеріалі 10-11-х класів) // Диво слово. – 2000. - №4. – С.38 – 39.
16. Солдатова Л. Однорідні члени речення // Урок української. – 2003. - №11–12.–С.40–43.
17. Співак О. Як уникати невластивих українській мові форм активних дієприкметників теперішнього часу? // Урок української. – 2001. - №5. – С.19– 21.
18. Тишківська Н. Деякі нерозв'язані питання пунктуації // Українська мова і література. – 2006. – Число 46. – С.4 – 6.
19. Чак Є. Складні випадки правопису та слововживання. – К.: А.С.К., 1998. – 73 с.
20. Ющук І. Вживання розділових знаків при збігові їх // Дивослово. – 2005. - № 6. – С.10 – 11.
21. Ющук І. Орфоепія, фонетичні закони і правопис // Дивослово. – 2004. - № 3. –С.72 – 76.
22. Ющук І. Фонетичні закони мови та правила правопису // Урок української. –2004. - № 4. – С.21 – 23.

Словники

1. Великий зведений орфографічний словник сучасної української лексики / Уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. – Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2003. – 896 с.
2. Новий тлумачний словник української мови: В 4-х томах. – Т. 1 – 4. – К., 1998.
3. Орфографічний словник української мови / Уклад.: С.І. Головащук, М.М. Пещак, В.М. Русанівський, О.О. Тараненко. – Вид. друге, випр. і доп. – К., 1999. – 989с.
4. Русско-украинский словарь: У 3-х т. – К., 1987 – 1989.
5. Словник іншомовних слів / За ред. О.С. Мельничука. – К., 1985. – 775 с.
6. Словник лінгвістичних термінів / Укл. Д.І. Ганич, І.С. Олійник. – К., 1985. –360 с.
7. Словник труднощів української мови / За ред. С.Я. Єрмоленко. – К.,

1989. –334 с.

8. Українська мова. Енциклопедія / Редкол.: В.М. Русанівський, О.О. Тараненко(співголови), М.П. Зяблюк та ін. – К.: 2000. – 752 с.
9. Українсько-російський словник. – К., 1977. – 944 с.
10. Фразеологічний словник української мови: У 2-х кн. – К., 1993.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА ДЛЯ ВСТУПНИКІВ

1. Зубков М. Українська мова. Універсальний довідник /М. Зубков. – К.: Школа, 2009.
2. Козачук Г.О. Українська мова для абітурієнтів: Навч. посіб. – 4-те вид., допов. / Г.О. Козачук. - К.: Вища шк., 2003. – С. 68-69, с. 77.
3. Мацько Л.І. Українська мова: Навч. Посібник /Л.І. Мацько, О.М. Мацько, О.М. Сидоренко. – К.: Либідь, 1998. – С. 50-52.
4. Росінська О.А. Українська мова: Довідник школяра і студента/ О.А. Росінська. – Донецьк: ТОВ ВКФ „БАО”, 2005. – С. 261-263, 244.
5. Сучасний словник – мінімум іншомовних слів: Близько 6 тис. слів / Ред. Г.Г.Германенко, О.М. Єфімов. – К.: Довіра, 1999. – 367 с.
6. Словник довідник з культури української мови /Д. Гринчишин та ін. – К.:Знання, 2004. – 367 с.
7. Тести. Українська мова. 5-12 класи / За ред. д. філол. н., проф. Гуйванюк Н.В. – К.: Академія, 2009.
8. Український правопис / АН України, Ін-т мовознавства ім. О.О. Потебні; Ін-т української мови. – К.: Наук. думка, 2002. – 240 с.
9. Фурдуй М.І. Українська мова. Практикум з правопису: Навч. посібник / Заред. В.В. Різуна. – К.: Либідь, 2004. – С. 41-45.
10. Шевчук С.В. Збірник диктантів: Навч. посіб. для учнів 10-11 кл. / С.В.Шевчук – К.: Вища шк.: А.С.К., 1999. – 223 с.
11. Ющук І.П. Практикум з правопису української мови. –3-те вид. / І.П.Ющук. – К.: Освіта, 1997, - С. 46-48.
12. Ющук І.П. Українська мова / І.П. Ющук. – К.: Либідь, 2004. – С. 114-117.